

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lugduni, M.DC.LI.**

Punct. I. An veritas & falsitas distinguantur ab actu Intellectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

plura pauciorave obiecta ad Deum spectantia pertingit, v.g. decreta Dei, quæ de facto sunt, quæ si non essent, eadem visio physicè permaneret sine visionis exercitio circa talia decreta; creatura autem si ex vi alicuius visionis cognoscitur aliquod decretum diuinum, visio talis erit naturæ ut semper sit visio talis decreti, & implicat ipsam existere sine exercitio visionis circa illud, neque eademmet potuit antecedenter esse visio aliud decreti, quod Deus antecederet habere potuit, & propter hanc rationem ait Gregorius aliter Creatorem videri à se ipso, quàm à creatura, quod ipse explicuit per illa verba: *Nam quantum ad immensitatem Dei nobis modus figuræ contemplationis, quia eo ipso pendere circumscribimur, quod creatura sumus.* Ac si diceret, quantum ad infinitatē ratione cuius mensurari nequeunt arcana diuina, neque ipse Deus, nobis modus contemplationis figuræ, quia modum habet nostra contemplatio, seu cognitio, quem nequit excedere, ideo enim ipso quod pendere creaturæ circumscribimur, ita cognoscimus, ut ex vi cuiusvis visionis fixum sit obiectum, ita vt neque illud, quod semel per illam cognoscitur, non potuerit totum antecedenter non cognosci, neque quidquam aliud ultra illud quod de facto attingitur antecedenter ex vi eiusdem valeat attingi.

Ad eandem mentem facit testimonium D. Thomæ q. 8. de visione art. 2. in corp. ubi hæc habet: *Alia vis cognoscitiua dicitur comprehendere suum cognitum, & in quantum cognitum perfectè substat cognitioni eius: Tunc autem à comprehensione deficit, quando cognitum cognitionem excedit: & paulò post: quando id, quod intelligitur habet modum intelligendi perfectiorem, quàm sit modus, quo intellectus intelligit.* Quando verò id quod intelligitur sine mutatione physica potest velle, & non velle, amare & non amare, & diuersas denominationes actuum vitalium sortiri, & modus, quo intelligitur non potest similes denominationes sine physica mutatione sortiri, perfectiorem essendi modum habebit obiectum intelligibile quàm modus, quo intelligitur, & iuxta D. Thomam talis intellectus à ratione comprehensionis deficiet. Vnde ad secundum dicit obiectum comprehendere: *Quando scilicet visio habet modum totalem, hoc est, quando est apta attingere totum Deum, & omnes formalitates ipsius, & ita est tota visio Dei, vt in quocunque casu, & sub quacunque suppositione totum Deum, & omnes illius formalitates, perfectiones, & denominationes attingat.*

Fulcitur hic comprehensionis modus ratione desumpta à comprehensione locali, ex qua translatio sumitur ad mentalem. Eo ipso quod quis manu comprehendat corpus aliquod quantum, omnia accidentia, quæ illi denuo contingunt absque noua alia quantitate, & locali extensione ex vi eiusdem comprehensionis manu comprehensa manent; ergo eo ipso quod quis intellectu comprehendat obiectum aliquod non corporaliter, sed entitativè, quæcunque illi contingant absque diuersitate physica entitatis ex vi eiusdem comprehensionis debent permanere comprehensione. Cum ergo Deo possint contingere diuersa decreta sine noua entitate, necessum est vt cognitio comprehensionis talis sit naturæ vt ex vi eiusdem quæcunque decreta Deo adueniant, vel in alia hypothesi adueniant, maneant comprehensa.

In hoc comprehensionis modo facilè est explicare, quomodo Deus se ipsum comprehendat, cum se cognoscat cognitione quadam, quæ modò tendit in Deum, & in omnes formalitates, & omnia decreta, quæ modò habet, eademque inuariata tenderet in alia decreta, quæ Deus potuit habere ab æternitate, & de facto non habet, eademque permaneret, etiam si hæc decreta non essent in Deo, neque circa illa visionis munus exerceret. Neque ex hoc capite creatura aliqua incomprehensibilis esse potest, quia cum nulla sit, quæ possit nouas denominationes sortiri sine noua alia entitate, neque intrinsecè inuariata velle, & non velle, hos, vel illos actus exercere, nulla est, quæ exigat ad sui comprehensionem cognitionem aliquam, ex vi cuius intrinsecè inuariata possint diuersæ formalitates cognosci, & non cognosci, & debeant cognosci ex suppositione, quod existant, & non cognosci, casu, quo tales formalitates non existant in obiecto, sicut enim noua denominatio subiecti creati aduenit per productionem nouæ entitatis, sic noua illius cognitio per nouam aliam productionem entitatis tendentis in nouam formalitatem sufficit ad illius comprehensionem. Hæc passim de com-

prehensione dixi, quia etsi ab Animastico non sit aliena illius tractatio, magis ad Theologum attinet, quapropter de sententiis suprà dictis iudicium non fero, sed Theologis ferendum relinquo.

CONTROVERSIA VII.

De veritate & falsitate formali actuum intellectus.

VERITAS est duplex: transcendentalis & formalis: de veritate transcendentali dicam in Metaph. Controuers. 3. nunc de veritate formali, & de falsitate, quæ huic opponitur disputationem instituo.

PUNCTUM PRIMUM.

An veritas & falsitas distinguantur ab actu intellectus.

§. I.

Refelluntur aliqua sententia.

Est prima opinio veritatem, & falsitatem esse relationem rationis, pro qua refertur P. Valquez i.p. disp. 26. cap. 2. qui si attentè legatur in hac, & aliis similibus questionibus, in quibus rerum essentias constituit in ente rationis nihil aliud intendit, quàm asserere rerum essentias concipi à nobis, vt ens rationis per fictionem, quæ apprehendimus veram relationem inter extrema realiter absoluta, realiter tamen esse verum consistere in denominatione extrinseca, seu in fundamento proximo, quo intellectus ens rationis confingit. Hoc in re verum est, modus tamen loquendi mihi non placet, quia aliud est id instar cuius rei essentia cognoscitur, aliud essentia, quæ instar alterius cognoscitur; & cum inquirimus quid sit res, v.g. quid sit veritas non querimus, instar cuius veritas cognoscatur, sed quid veritas ipsa in se sit.

Hæc de mente P. Valquez: verum tamen non pauci tanti Magistri verba, vt sonant, interpretantes, defendunt, veritatem, & falsitatem consistere in relatione quadam rationis inter propositionem seu iudicium, & obiectum: contra quos in hunc modum argumentor. Antequam sit hæc relatio rationis in qua consistere dicitur veritas, seu falsitas iudicij, iudicium constituitur verum vel falsum: ergo veritas, vel falsitas non potest consistere in hac relatione: antecedens probo: antequam exurgat hæc relatio, in qua consistit veritas, debet habere fundamentum diuersum ab illo, quod haberet relatio, in qua cõsisteret falsitas, exempli gratia dico ego, *Petrus currit*, antequam hoc iudicium fundet relationem rationis, quæ formaliter constituitur verum, debet esse aliquod fundamentum distinctum ab illo quod esset, si loco relationis, quo actus constituitur verus, insurgeret relatio, quæ constituitur falsus; ad hoc enim vt detur relatio, quæ actus constituitur verus, debet supponi obiectum eo modo quo affirmatur per actum; & ad hoc vt detur relatio, quæ constituitur falsus, debet supponi obiectum aliter, ac per iudicium repræsentatur: sed in hoc diuerso modo, quo supponitur obiectum, consistit veritas, vel falsitas: ergo antequam sit relatio formaliter iudicij cõstituitur verum vel falsum. Minorem probo: eo ipso quod obiectum se habeat eodem, vel diuerso modo, quo repræsentatur per actum, intelligitur iudicium conforme, vel disconforme cum obiecto; ex eo enim quod res sit, vel non sit, sumitur veritas, vel falsitas, eo enim ipso præcisè, quod quis dicat rem aliter ac est, dicit falsum; & eo ipso quod quis dicat rem sicuti est, dicit verum.

Secundò iudicium, quo Deus iudicat ipsum esse Deum, ab æterno est verum, etiam si nullus sit intellectus, qui fingat ens rationis: idem dico de iudicio quo ego iudico Deum existere, quod tantum fertur in Dei existentiam, &

non

non in aliquod ens rationis, & quacumque alia seclusa cognitione terminata ad ens rationis verum est: ergo veritas non consistit in ente rationis. Dices hæc iudicia non esse vera formaliter, sed tantum fundamentaliter, donec adueniat ens rationis factum per cognitionem, quæ cognoscatur ut vera. Contrā: in primis mihi absurdum est, actus intellectus diuini, quibus iudicat ipsum existere, esse omnipotentem, & infinitum creaturas ab illo dependere, veros non esse formaliter quovisq; postea cognoscantur per cognitionem factiæ ens rationis, ex hoc enim inferitur plura iudicia, quæ à nobis non cognoscuntur, & ideo nullum ens rationis illis impingimus, formaliter non esse vera, sed tantum fundamentaliter. Deinde sequitur, Deum realiter, & secluso figmento, non habere iudicia vera formaliter, neque formaliter verè iudicare, sed tantum fundamentaliter, quæ omnia etiam si explicentur à sectatoribus sententiæ, quam impugno, ita ut in se nihil absurdi contineant, nihilominus ut sonant, non bene apud plurimos audient. Secundò hunc dicendi modum impugno, Id quod secundum hanc sententiam verum fundamentaliter, & non formaliter appellatur, sufficit ut propositio vera formaliter dicatur, dicit enim iudicium, & obiectum existens eo modo, quo iudicatur: ergo malè ad alia entia rationis recurrunt, ut iudicium verum formaliter constituat: & sine fundamento in plures se iniiciunt difficultates, plura dura factis, & nimis difficilia tentant propugnare. Hæc impugnatio notam facit sententiam, quam euertit, quæ tantum differt à communi, quam postea tradam, ex eo quod veritatem fundamentalem appellet, quod communis sententia melius veritatem formalem esse dicit, & supra hanc veritatem formalem, quam fundamentalem esse dicit sententiæ, de qua agimus, fictitiè fictionem, seu ens rationis superaddit, ut aliquid inueniat, quod formalem veritatem appellet.

4 Secunda sententia, quam alij amplectuntur apud P. Soar. disp. 8. metaph. sect. 1. veritatem constituit in quadam relatione reali prædicamentali inter iudicium & obiectum ab utroque distincta. Hæc opinio eisdem rationibus, quibus præcedens, efficaciter impugnatur, quia antequam adueniat relatio; debet supponi fundamentum, in quo formaliter veritas, vel falsitas illa relatione seclusa reperitur: habet insuper speciales impugnationes. Actus intellectus diuini non possunt esse fundamentum alicuius relationis prædicamentalis superadditæ, & tamen sunt veri: ergo veritas illorum non consistit in relatione superadditæ. Dices relationem, quæ actus intellectus diuini constituitur formaliter verus, non subiectari in actu, sed in obiecto. Contrā: actus quo Deus seipsum cognoscit, & illa, quæ sunt intrinseca propria Dei, habet pro obiecto ipsum Deum: sed in Deo nulla potest esse relatio prædicamentalis superaddita: ergo neque in hoc actu neque in illius obiecto potest subiectari aliqua prædicamentalis relatio, quæ actus verus formaliter reddatur. Secundò, relationes prædicamentales superadditæ si dantur, exigunt fundamentum, & terminum actu existentem: sed cognitio vera sæpe respicit obiectum non existens, sed purè possibile, vel præteritum, seu futurum, & aliquando fictum, ut cum dico, ens rationis non habet esse: ergo nulla relatio prædicamentalis potest reperiri in his propositionibus, quæ illarum obiectum tanquam terminum respiciant. Vltimò has relationes prædicamentales non dari in rerum natura ostendam in Metaph. Controu. 9. Punct. 4.

5 Consent alij veritatem & falsitatem non distinguere ab actibus intellectus suppositis quibusdam connotatis, quorum his positus actus per suammet entitatem verus est, ita ut si horum loco alia connotata ponerentur, idemmet actus per eandemmet entitatem falsus esset. Non possum passim contra hos connotatores integram instituire disputationem: illos insequor in Metaph. Controu. 9. Punct. 4. §. 2.

§. II.

Refellitur sententia P. Hurtadi.

6 Pater Hurtadus docet disp. 9. de anima sect. 3. Veritatem (idem tene semper de falsitate) formaliter & ex natura rei esse idem cum actu intellectus, ita ut actus qui est verus ita per suam entitatem intrinsecè verus sit, ut neque de potentia Dei absoluta possit non esse verus, quæ

propter actus quo dico ego *Petrus currit*, currente Petro, esse non posset, si Petrus non curreret, sed casu, quo non curreret, esset alius actus intrinsecè falsus. Neque consequenter, neque verè. Non consequenter, quia Hurtadus disp. 15. Metaph. sect. 2. asserit relationem similitudinis consistere in utroque extremo simul sumpto: ergo veritas, quæ est quasi similitudo quædam intentionalis inter iudicium, & obiectum debet consistere in utroque. Verge. Hanc albedinem esse similem illi, seu sicuti illam, dicit hanc & illam albedinem: ergo hoc iudicium dicere rem sicuti est, dicit ipsum iudicium, & rem existentem eo modo, quo per iudicium repræsentatur: sicuti enim similitudo dicit albedinem hanc esse sicuti est illa, ita veritas dicit iudicium repræsentare rem, sicuti est illa res, quod importat iudicium rem hac ratione repræsentare, & rem hac ratione existere. Non verè opinatum esse Hurtadum sic probare. Actus quo ego dico modo *Petrus currit* erit idem, si Petrus currat, siue non currat: sed si Petrus currit erit verus, falsus, si non currit: ergo idem actus indifferens est ut sit verus, vel falsus: ergo non habet veritatem aut falsitatem intrinsecam. Totum argumenti negotium in probanda maiori situm est, quam sic ostendo. Actus quo ego dico *Petrus currit*, nullam potest habere connexionem cum obiecto, ergo idem esset etiam si obiectum non existeret. Antecedens probatur. Obiectum non potest physicè influere in actum, ut plurimam enim est distans & sæpe non existens, sed præteritum, vel futurum, & non raro non est ens possibile, sed tantum negatiuum: ergo non potest physicè influere; non moraliter, quia nullum est fundamentum huius influxus moralis, neque ex aliquo capite talis influxus est necessarius: ergo non est ponendus, quæ enim potest esse connexio inter actum naturalem, quo dico *Petrus currit*, & negationem crastinam Petri? Dices esse connexionem veræ imaginis, & representationis veræ cum obiecto, sicuti est connexio inter relationem cum suo termino. Contrā. Representatio ut sic connexionem non habet cum re repræsentata, aliis nulla daretur representatio falsæ: representationem veram formaliter ut veram fateor, habere connexionem, seu includere obiectum; petitur tamè principium, cum dicitur actum secundum se habere connexionem cum termino, quatenus est vera representatio obiecti, quia disputamus an actus secundum se præcisè dicat rationem veræ representationis, seu veritatis alicuius representationis: assignanda est ergo ratio propter quam actus secundum se connexionem habeat cum futuritione negationis, quam repræsentat: sed esto, habeat actus verus connexionem cum existentia obiecti, quod repræsentat, quia est imago, & representatio illius argumentor de actu falso. Actus falsus quo ego dico modo: *Petrus currit* cras, non est imago neque representatio negationis cursus crastini Petri: ergo non potest habere connexionem cum tali negatione; ergo etiam si defecet talis negatio, & existeret cursus crastinus Petri, cuius talis actus est representatio, posset talis actus existere: ergo actus qui modò est falsus, posset esse verus: ergo non est intrinsecè & per suam entitatem falsus.

7 Verge: etiam si actus iste quo ego dico *Petrus currit*, haberet connexionem cum futuritione cursus Petri, hæc connexio non posset esse physica, siquidem alterum illius extremum modò non existit: ergo tantum esset moralis, quæ actus exigeret futuritionem obiecti, quod repræsentat, & non existeret casu, quo illud obiectum non esset extitutum: ergo posset Deus de potentia absoluta, producere talem actum contra ipsius exigentiam, etiam si illud obiectum non esset futurum: ergo talis actus posset coniungi cum negatione sui obiecti: ergo posset esse falsus: ergo per suam entitatem verus non est, vel duo inferuntur contradictoria, videlicet esse verum per suam entitatem, & simul non esse verum sed falsum ex defectu obiecti, quod repræsentat. Dices implicare Deum producere hunc actum verum, quo ego dico *Petrus currit*, casu quo Petri cursus non esset futurus, sicuti implicat Deum producere relationem superadditam deficiente termino. Ab hoc vltimo incipiat solutionis impugnatio: Responsum ego relationes superadditas propter hanc rationem, quia percipi non potest, quomodo in me producat modus quidam superadditus, ex eo quod in India alius nascatur homo; & quomodo relatio in me producta pereat, ex eo quod terminus valde distans defecerit: ergo exemplum de relationibus potius obest, quam prodest prædictæ sententiæ.

sententia. Secundo: qui relationes has predicamentales admittunt, illas tantum annectunt terminis actu existentibus, & positivis, veritas autem saepe respicit obiecta non existentia, sed prae terita vel futura, & saepe fertur in negationes, & in entia rationis, cum quibus nulla potest esse physica connexio, sicuti consideratur in relatione similitudinis cum termino, quem respicit. Rursus relatio tantum habet connexionem cum termino, quem respicit, haec autem sententia, quae constituit propositiones intrinsecè falsas, constituit connexionem inter propositionem, & contradictorium termini, quem significat, propositio enim falsa, quae ego dico modò: *Petrus currit*, habet pro termino cursum futurum Petri, & constituitur connexa cum negatione eius cursus futuri. Aliter solutionem impugno. Quando intellectus est in actu primo ad iudicandum Petrum cursum esse, siue Petrus cursus sit, siue non, sunt eadem principia physica ex parte intellectus: ergo possunt reproducere eundem effectum: quotiescumque enim est eadem causa, & idem actus primus, potest in eundem actum secundum prorumpere: ergo intellectus potest producere idem iudicium, siue sit cursus Petri, siue non: sed illud iudicium erit verum, si cursus Petri sit futurus, & si futurus non sit, falsum erit: ergo potest idem iudicium esse verum, vel falsum: ergo non habet veritatem aut falsitatem intrinsecam. Futuro vel non futuro cursu Petri me habere eadem principia ex parte intellectus ad iudicandum esse futurum, negari non potest, quia cursus futuritio, illiusve negatio non inest in meum iudicium: sed dices habere intellectum diversum determinativum, ratione cuius eadem causa potest diversum effectum producere, quod determinativum esse dices futuritionem cursus, illiusve negationem, quia haec determinat ad assensum intrinsecè falsum, & illa ad assensum intrinsecè verum. Contrà. Id quod actu non existit sicuti cursus futurus, & id, quod in se non est quid positivum, sed negativum, & adhuc non existens, sicuti est cursus Petri non futurus, non potest physicè meum intellectum determinare ad hunc effectum potius quam illum producendum: ergo tantum potest determinare moraliter mediâ voluntate Dei, exigendo, ut Deus potius concurret ad hunc assensum, quam ad illum: sed Deus potest operari contra hanc exigentiam morale: ergo etiam si daremus hoc iudicium exigere existentiam sui obiecti, nihilominus concedendum non esset intrinsecè esse verum, quia saltem de potentia absoluta posset illi deficere obiecti existentia. Adde quod etiam si de potentia Dei absoluta hoc iudicium non posset existere illius obiecto non existente, quod in cognitionibus divinis necessarîo reperitur, nihilominus dicendum non esset iudicium habere veritatem secum adequatè identificatam, ut probabo modò de actibus divinae mentis. Ultimo: si hoc prædicato intrinsecè identificato cum actu, rectè intelligitur actus verus, vel falsus: ergo absque fundamento tale prædicatum constituitur: Antecedens probandum illo secluso prædicato veritatem & falsitatem propositionis componam.

8 Arguit Arriaga disp. 14. sect. 1. sub. 2. contra Hurtadi sententiam sequi ex illa Deum esse causam determinantem meum intellectum ad errorem, quando iudico obiectum esse futurum, quod re vera non erit. Hoc argumentum specialem non habet difficultatem, quia auctores oppositæ sententiae dicunt negationem obiecti futuri determinare intellectum, ut eo ipso quod assensum eliciat circa tale obiectum, illum eliciat erroneum, & non verum, & ita necessum non est Deum determinare intellectum ad errorem. Fateor solutionis doctrinam veram non esse, quam supra impugnavi, sed ab illius impugnatione incipere debet argumentatio contra sententiam Hurtadi, neque est cur ab absurdo à longè petito trahatur impugnatio.

9 Arguit secundò, sequi Angelum posse cognoscere futura etiam libera in iudicio, quo illorum futuritio modò ab ipso Angelo prædicatur, quod intuitivè cognoscit Angelus, & ita deprehendit an sit intrinsecè verum, vel falsum, si intrinsecè verum cognoverit, rectè inferet obiectum esse futurum; si intrinsecè falsum esse reperit, optimè deducet illius obiectum non esse futurum. Resp. Hurtad. Angelum non posse cognoscere an iudicium de obiecto futuro libero sit verum, vel falsum, neque discernere inter iudicium verum, vel falsum de eodem obiecto libero: quia eo ipso quod illi non debeat cognitio obiecti liberi, illi non debetur cognitio obiecti ex quo possit aliud obiectum

liberum deducere. Hanc solutionem hac ratione impugnare putat Arriaga: Angelus cognoscit ea iudicia possibiliter affirmativa de peccato Petri futuro, & cognoscit unum esse intrinsecè verum, & alterum intrinsecè falsum, & postea se determinat ad habendum unum ex illis iudiciis: ergo cum postea intuitivè cognoscat iudicium ad quod ex illis quæ possibiliter cognoverit, se determinavit, quodque illorum habeat, ac proinde, an sit intrinsecè verum, vel falsum. Nec minimum premit ratio, quam Arriaga evidentem esse putavit. Hurtadus enim qui negat inter duo iudicia existentia non posse Angelum discernere, quodnam illorum sit intrinsecè verum, & quod intrinsecè falsum, idem dicit de eisdem iudiciis possibilibus, in quibus non poterit Angelus verum à falso discernere, & ita etiam si cognoscat se determinasse ad certum iudicium, quod antea possibile cognoverat, cognoscere non poterit an sit intrinsecè verum vel falsum, quia hoc in illo non cognovit dum illud prius possibile cognoverat. Alia quæ adducit Arriaga maioris ponderis non sunt, neque enim novum est rem aliquam intuitivè cognosci, & aliquid illius prædicatum cognoscentem latere ex modo quo res illa cognoscitur.

S. III.

Propria sententia.

10 Valde inter se differunt iudicio per suammet entitatem falsitatem repugnare, & per suam entitatem verum esse veritate adequatè identificata cum actu. Ut rem explicem suppono; quod statim probabo, veritatem consistere in iudicio, & existentia obiecti; Actus quo Deus iudicat me existere, quatenus verus, dicit actum divinae mentis, & meam existentiam, & ita illius veritas non adequatè identificatur cum ipso actu, sed tantum in adequatè, quia actum Dei dicit & meam existentiam. Nihilominus actus divinae mentis per suammet entitatem habet repugnantiam cum falsitate, quia per suam entitatem supponit obiectum, per quod simul cum illo illius veritas constituitur, & petit coexistentiam obiecti, ita indispensabiliter, ut neque de potentia Dei absoluta illi possit deficere. Itaque ut distinctè in hac questione procedatur, duo nobis definienda sunt, Primum, an veritas sit identificata cum actu. Secundo an casu quo distinguitur, actus verus connexionem habeat essentialem cum veritate, seu cum obiecto, per quod simul cum ipso actu veritas adequata constituitur.

11 Dicendum est in omni iudicio naturali, vel supernaturali, creato, vel increato, erroneo vel scientifico reperi veritatem quandam, vel falsitatem constatam ex ipso iudicio, & ex illius obiecto, secluso quocumque intrinsecò prædicato, per quod actus intrinsecè verus constituitur. Probò: eo ipso quod ego dicam *Petrus currit*, & existit Petri cursus, intellectus iudicat id quod est de facto, & res de facto se se habet eodem modo, quo iudicatur ab intellectu, alio quocumque prædicato secluso: ergo eo ipso quod sit tale iudicium in intellectu, & obiectum ad quod terminatur existens, actus est verus, quia actum esse verum nihil aliud est quam rem enunciare sicuti est. Idem dico de actu falso, qui constituitur per iudicium, quo dico *Petrus currit*, & negationem cursus Petri alio quocumque prædicato secluso. Confirmatur ratione insinuatâ num. 5. Iudicium esse verum dicit formaliter iudicium rem affirmare eo modo quo est: sed iudicium rem affirmare eo modo, quo est, non tantum dicit iudicium rem hoc modo affirmare, sed etiam rem eodem hoc modo se habere: sed rem eodem modo se habere, dicit modum quo res se habet: ergo veritas formaliter dicit modum, quo se habet obiectum: sed hic est indistinctus ab ipso obiecto: ergo actum esse verum dicit formaliter obiectum, ergo veritas dicit obiectum, non solum: ergo actum & obiectum.

12 Ex hac conclusione inferitur omnem actum à suo obiecto distinctum veritatem habere partim intrinsecam, & partim extrinsecam; intrinsecam quatenus dicit obiectum ab actu distinctum, actum verò identificatum cum obiecto, qualis est actus, quo Deus se ipsum cognoscat, & si quæ est alia cognitio creata reflexiva supra se ipsam: quæ nullum aliud habeat obiectum, esse adequatè, & intrinsecè verum per suammet entitatem, quia cum veritas nihil aliud

aliud dicat quam actum, & obiectum, & hæc sint vna indivisibilis entitas actus supra se ipsum reflectentis, veritas in hoc actu consistet, & adequatè cum illo identificabitur.

12 Dico secundò. Omnis actus naturalis abstractivus tendens in obiectum contingens; v. g. actus quo ego iudico modò Petrum Romæ existere, nullam habet connexionem cum suo obiecto, neque cum illius negatione, sed indifferens est, ut cum illo coniungatur, & veritatem constituat, vel cum negatione illius, cum qua falsitatem conficiat. Probatur hæc conclusio ex impugnationibus, quas contra Hurtadum adduxit assentem fore diversum iudicium, quo iudico Petrum esse cursum, casu quo Petri cursus futurus sit, & casu, quo talis cursus non sit futurus, & sic de aliis obiectis. Secundò nullum est fundamentum ad constituendam talem connexionem inter actum & obiectum, ergo ponenda non est. Probatur antecedens; illa connexionem seclusa, ex eo quod actus coniungatur cum illius obiecto erit verus; & ex eo quod coniungatur cum negatione obiecti erit falsus; ergo veritas, vel falsitas actus non præbet fundamentum ad illam connexionem constituendam: ergo ex nullo capite excogitari potest fundamentum talis connexionis.

13 Dico tertio. Omnis actus naturalis abstractivus etiam si veretur circa obiectum necessarium ex se nullam connexionem habet cum illo: v. g. actus quo ego dico *Petrus est possibilis*, vel *equus est impossibile*, nullam connexionem habet quatenus est ex se cum suo obiecto. Dico quatenus est ex se, quia licet hic actus, quo ego dico *Petrus est possibilis*, non possit separari à possibilitate Petri, quia hæc est necessaria, & numquam potest deficere, actus tamen ex se illam non exposcit, sed idem permaneret etiam si actus possibilitas deficeret. Probo hæc conclusionem: non minus refertur actus, quo ego dico *Petrus est actus existens*, ad existentiam Petri, quam actus, quo dico *Petrus est possibilis* ad illius possibilitatem: sed actus quo ego dico *Petrus est existens*, idem perseverat si Petrus existat siue non existat: ergo actus quo dico *Petrus est possibilis*, idem perseveraret etiam si possibilitas Petri deficeret. Dices permanere actum quo ego dico *Petrus existit*, deficiente existentia Petri, quia permanet eadem existentia possibilis. Contrà, actus non refertur ad existentiam possibilem, sed ad existentiam actu exercitam, quam respicit ut obiectum; sed posset permanere sine existentia actu exercita: ergo potest permanere absque suo obiecto: ergo etiam actus, quo dico *Petrus est possibilis*, potest quatenus est ex se sine obiecto permanere, & idem subsisteret etiam si illius obiectum deficeret. Confirmatur: modo ego possum iudicare Hircoceruum esse possibilem, etiam si de facto possibilis non sit, ergo etiam possem iudicare equum esse possibilem, etiam si Equus possibilis non esset: ergo actus quo iudico equum esse possibilem, connexionem non habet cum equi possibilitate. Dices casu quo equus non esset possibilis, me iudicaturum diverso actu equum esse possibilem, ab eo quem modò habeo circa possibilitatem equi, ac proinde actum, quo modò iudico equum esse possibilem, connexionem habere cum suo obiecto. Argumentor contrà: hæc sit ratio à priori conclusionis traditæ: Possibilitas equi, vel illius negatio non inluit in actum quo iudico Petrum esse possibilem: ergo siue sit possibilitas Petri, siue illius negatio, actus semper erit idem. Vide dicta n. 9.

14 Dico quartò. Omnis actus siue naturalis siue supernaturalis tendens in proprium principium effectivum tanquam in obiectum habet essentialem connexionem cum obiecto ratione cuius illi intrinsecè repugnat falsitas in ordine ad tale obiectum. Ratio est manifestæ: omnis actus essentialem habet connexionem cum principio à quo dependet, quia in mea sententia actus intentionalis consistit in actione, quæ per se ipsam est affixa principio: ergo si obiectum est idem cum principio, habebit connexionem cum obiecto, licet non formaliter cum illo tanquam cum obiecto, sed tanquam cum principio, à quo essentialiter dependet. Hac ratione falsitas repugnat actui quo ego iudico me existere; quia hic actus essentialiter dependet à mea existentia: eadem ratione actus, quo ego iudico Deum existere necessariam habet connexionem cum Deo ut obiecto, quia ab illo tanquam à principio effectivo essentialiter dependet. Idem eadem ratione affirmo de visione beata, quæ tendit in Deum tanquam in obiectum, à quo tanquam à principio effectivo per se & essentialiter dependet.

Dico quintò. Cognitio naturalis intuitiva, non ex eo quod intuitiva sit, habet connexionem essentialem cum obiecto, ita ut de potentia Dei absoluta non possit existere sine illo, imò possibilis est cognitio intuitiva quæ neque naturaliter exigit existentiam sui obiecti, sed illi sit omnino per accidens, & omnino accidentaliter illi contingat veritas. Vtramque conclusionem latè probo Controv. 6. Punct. 4. n. 6. & 11.

Ex his inferes illos actus naturales siue abstractivos etiam scientificos, siue intuitivos, qui feruntur in obiecta distincta ab ipsis actibus, & ab illorum principis proxime effectivis, non habere intrinsecam repugnantiam ut illis falsitas contingat, cum per se & intrinsecè connexionem non habeant cum obiectis, & possent subsistere, etiam si obiecta deficerent, licet extrinsecè illis veritas sit necessitate ratione necessitatis obiecti.

S. IV.

De actibus diuine mentis, & supernaturalibus creaturæ.

Omnes actus diuine mentis exigentiam indispensabilem habere conjunctionis cum suo obiecto diuini, & ratio naturalis, quæ ostendit Deum falli non posse, id demonstrat. De actibus creatis supernaturalibus, scilicet de actu abstractivo fidei diuine, & de visione intuitiva supernaturali procedit modò difficultas.

P. Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 38. sect. 1. asserit omnem actum supernaturalem saltem ex natura rei connexionem habere cum obiecto, ratione cuius specialiter tendit in obiectum, & ex hoc peculiari modo tendendi specificationem trahit doctrinam hanc examino Controv. ubi de specificatione omnium actuum disputationem instituo, vide quæ ibi scribo si rem totam penetrare cupis. De actu fidei fert communis Theologorum sententia non posse esse falsum. Ita P. Soar. 2.2. disp. 3. sect. 13. P. Conink, disp. 10. dub. 5. P. Torres disp. 3. dub. 3. nihilominus non facile reddetur ratio, cur actus fidei saltem supernaturaliter falsus esse non possit, quod disputat Ripalda disp. 35. de quo non nihil breuiter dicam. Ex duplici capite posset actus fidei falsus excogitari, vel quia fertur in rem reuelatam reuelatione diuina actu existente, quæ falsò reuelata fuit: vel quia fertur in reuelationem actu non existentem, quam existere prudenter existimat. Ut si quis modò existimaret, reuelatum esse, & ab Ecclesia definitum, Beatissimum Virginem habem originalis non contraxisse, quia illi illi vni alijs digni fide testati sunt, quibus prudenter fidem adhibuit: inquiratur an in hoc aliove simili casu possit quis ferri in reuelationem diuinam falsò existimatam actu fidei diuine supernaturalis, cui falsitas contingere possit. Deinde si concedatur posse dari actum fidei, qui feratur in reuelationem falsò existimatam, alia suboritur difficultas, an actus fidei, qui de facto datur respiciens reuelationem actu existentem, v. g. actus, quo ego credo Verbum assumptissimè humanitatem, talis sit nature ut essentialem connexionem habeat cum existentia reuelationis, in quam fertur, ita ut illa non existente, actus existere non possit; an verò possit idem subsistere etiam si Verbum humanitatem non assumpsisset, neque reuelatio huius misterij existeret.

Actum fidei diuine non posse falsitatem habere supposita existentia reuelationis diuine, quam respicit ut motum formale obiecti crediti, extra omnem controuersiam esse debet, implicat enim Deum reuelare obiectum, quod non est, & ita implicat non existere obiectum reuelatum à Deo, & consequenter implicat non esse verum actum, qui fertur in obiectum, quod Deus reuelauit.

Circa secundum modum, quo inquiritur an actus fidei falsus esse possit, duo sunt examinanda: Primum, an actus fidei possit ferri in reuelationem falsò existimatam: secundum, an ex suppositione, quod posset ferri in reuelationem falsò existimatam, posset falsitatem habere. Circa secundum, affirmo ex suppositione, quod actus fidei possit ferri in reuelationem falsò existimatam, actum fidei posse esse falsum, ex defectu existentie obiecti crediti per talem actum, quod sic probo. Tota certitudo actus fidei delumitur ex reuelatione Dei, cui non potest subesse falsum, quia Deus mentiri nequit: ergo deficiente reuelatione Dei, nullum est caput, ex quo certitudinem actus fidei delumatur. Confirmatur: non maiorem connexionem habet actus cum obiecto materiali, quam cum formali: sed actus, qui ferretur tanquam in formale motum in reuelationem falsò

falsò existimatam, connexionem non haberet cum existentia obiecti formalis: ergo neque cum existentia obiecti materialis: ergo ex defectu existentie materialis obiecti posset falsitate sortiri. Vltimò sentiunt multi actum fidei non solum esse formale assensum obiecti reuelati, sed etià reuelationis: ergo si daretur actus fidei respiciens reuelationem non existentem, necessarìò esset assensus existentie reuelationis, quæ non esset, & ex hoc capite non posset non esse falsus. Prima pars difficultatis, videlicet an actus fidei connexionem habeat ex natura rei, vel inuitabilem cum existentia reuelationis, in quam fertur, vt in formale motuum, ad materiam de fide spectat & ideo illi supersedeo, tantum obiter assero plerosque auctores censuræ nota inuere sententiam asserentem actum fidei posse ferri in reuelationem falsò existimatam, & esse falsum, licet P. Ripalda disp. 59. sect. 5. asserat sententiam affirmantem actum fidei diuinæ posse esse falsum ex eo quod feratur de facto in reuelationem falsò existimatam temeritate vacare. Moneo etiam hic vitandam esse aliam questionem de nomine, an videlicet actus, qui ferretur in reuelationem diuinam falsò existimatam, dicendus esset actus fidei diuinæ necne; Maior enim affirmat in 2. distinct. 23. quæst. 10. cum qui assentitur reuelationi Dei verè non existenti, proposita tamen prudenter credibili elicere actum fidei ex habitu infuso, eiusdem rationis cum illo, qui reuelationi existenti inniteretur, nihilominus vocandum non esse talem actum assensum fidei diuinæ, quia reuelatio verè non existit.

De visione intuitiva supernaturali difficilius est, an illi possit falsitas contingere, & an connexionem essentiali habeat cum obiecto: negatiuam partem efficax suadet ratio. Si visio intuitiva supernaturalis essentialiter esset connexa cum obiecto, visio beata, quæ esset reflexiua supra se ipsam, quia beatus cognosceret suam beatitudinem exituram in æternum, esset incorruptibilis, etiam respectu omnipotentie Dei, ita vt illa producta non posset Deus tota sua omnipotentia intercedente illam corrumpere, neque posset ex suppositione, quod illam produceret non ab æterno illam produxisse, & illam in æternum conseruare: consequens est absurdum: ergo antecedens. Consequentiam probò. Visio illa eo ipso quod essentialiter esset affixa suo obiecto, implicaret illa existentem, obiectum non existere, sub illa mensura sub qua representatur ex vi illius visionis: sed obiectum est ipsa visio in æternum durans: ergo eo ipso quod talis visio in aliquo tempore existat: debet ipsa, quæ est obiectum sui ipsius in æternum durare. Consequens esse absurdum probatur, quia omnis creatura dependet essentialiter à Deo liberè illam producente, & conseruante: ergo si creatura aliqua non posset corrumpi à Deo in quocumque instanti, non liberè talem creaturam conseruaret, quod per se absurdum est. Instantiunt communiter Doctores P. Vasquez 1. part. disp. 182. num. 9. affirmat asserere respectu Dei aliquid creaturam esse immortale, erroris notam mereri. P. Suarez lib. 1. de Angelis asserit de fide esse Deum posse destruere Angelos, & id esse generale omnibus rebus creatis. P. Tannerus 1. part. disputatione 5. questione 1. dub. 3. num. 15. affirmat de fide esse posse Deum destruere, & in nihilum redigere omnem creaturam, pro quo adducit illud Sap. 11. vers. 26. *Quomodo aliquid posset manere nisi tu voluisses? aut quid à te vocatum non esset, conseruaretur?*

Prædictæ censuræ Arriagam non terruere, qui disp. 15. de Duratione, sect. 2. num. 64. probabilius putat posse Deum producere creaturam per se ipsam tempore indiuisibili durantem, v. g. per vnā horā, quā non possit corrumpi à Deo, sed Deus teneatur illam conseruare per integram horam ex suppositione, quod illam primò produxerit, quā necessitatem asserit Arriaga esse consequentem, quia Deus qui liberè voluit illam creaturam producere, liberè voluit illam per integram horam conseruare, non enim distinguitur decretum primò producendi illam creaturam, à decreto illam conseruandi per totam horam, quia ex parte obiecti idem indiuisibiliter est creaturam illam produci, & ipsam per horā conseruari, eum per eandē entitatē indiuisibilem indistinctā à termino productio existit in instanti, in quo primò producit, & in reliquis integram cōplentibus horam. P. Ripalda disp. 59. num. 8. solationem hanc impugnat, intendens probare necessitatem non esse consequentem, sed antecedentem decretum Dei, quia ex

Franc. de Guicedo, Philosoph. Tom. II.

natura illius entitatis independentem ab omni actu libero Dei implicat Deum non conseruare illam creaturam, ex suppositione quod illam primò produxerit. Ceterum si res hæc disputatione non confundatur omnibus clarè patet huius necessitatis natura, de qua nulla potest esse dissensio, quia certum est necessitatem conditionatam conseruandi creaturam ex suppositione, quod illam producat, esse antecedentem ad omnem actum liberum Dei, si talis creatura possibilis est, sicuti necessitas creandi animal rationale ex suppositione, quod Deus velit hominem creare, est ante omnem actum liberum Dei. Secundò, certum est necessitatem absolutam conseruandi creaturam illam non esse antecedentem ad actum, quo Deus illam liberè produxit, quia si Deus liberè creaturam illam non produxisset, quod rectè potuit facere, non teneretur illam conseruare. Deinde certum est Deum non posse respectu talis creaturæ præcindere decretum illam producendi à decreto eandem conseruandi, quia implicat illam producere, & non eandem conseruare.

Ex hoc inferitur quod si decretum conseruandi creaturam sit diuersum à decreto illam producendi, necessitatem conseruationis esse consequenter ad decretum productionis, & antecedenter ad decretum conseruationis, quia hoc ex suppositione illius necessarium est. Si verò, decretum conseruationis & productionis indiuisibiliter sit idem, sicuti decretum primò producendi creaturam absolute liberum est, ita decretum conseruandi eandem libertatem habebit. Vnum tantum erit Deo necessarium antecedenter, videlicet non diuidere decretum, quo vult illam creaturam primò existere, à decreto, quo vult eandem durare quod non esse absurdum posset suaderi, quia creaturam illam primò existere, & durare realiter esset idem, & sicut non est absurdum, Deum non posse præcindere decretum producendi rationale, à decreto procedendi animal, quia animal & rationale sunt idem, ita non videtur absurdum non posse diuidere decretum, quo vult illam entitatem primò existere à decreto quo vult eandem tempore diuisibili durare, quia illam primò existere, eandemque durare, realiter sunt omnino idem. Confirmatur implicat Deum producere ubi Angelicum ex vi cuius responderet toti spatio huius cubiculi, quin illud producat respondens toti spatio huius cubiculi, neque potest ad aliquam cubiculi partem illud ubi reducere: quod si Angelus vel alia entitas secū identificatum haberet ubi, ex vi cuius responderet toti spatio huius cubiculi, quod non repugnat, repugnaret Deū producere illam entitatem, & non illam producere præsentem toti cubiculo, quod nihil omnipotentia derogat ergo sicuti possibilis est entitas, quam non possit Deus producere nisi in tanto diuisibili spatio loci, ita poterit dici esse possibilem entitatem, quā Deus non possit facere existentem nisi in tanto spatio diuisibili temporis, ita vt in minori non possit illam durantem continere. Non specie caret hæc illatio, præcipue in opinione, quæ doctrinam de durationibus superadditis admittit, in mea verò sententia, quæ illas negat, non vrget, quia nihil est per se ipsum fixum spatio temporis imaginarij, sicut est loci.

Noster Lugo de Incarnat. disp. 12. sect. 1. n. 2. o. singulari & peracutam aggressus est viam: supponit visionem in actione consistere, asseritque actionem à duratione non distingui. Ex quo infert omnem actionem, & consequenter omnem visionem durantem essentialiter, & esse successiuam habentem partes priores, & posteriores successiuè fluentes, ratione quarum dicitur actio seu visio durare, sicuti motus localis, non quia visio, neque aliqua pars illius eadem physice durat, seu permanet tempore aliquo diuisibili, in singulis enim instantibus singulæ actiones, & singulæ visiones adueniunt, quæ tantum durant per vnicum instanti in quo corrumpitur visio, quæ immediatè antea præcessit. Hac ratione visio beata quæ representat beato ipsam perpetuò duraturam, representat se ipsam physice existentem in illo instanti, & non vltiā, & reliquas omnes, quæ post illam succedent futuras in instantibus futuris, aliasque præcedentes præteritas in instantibus præcedentibus. Re ita composita etiam si visioni falsitas subesse non possit, nulla entitas incorruptibilis reperitur 30. annos enim visiones corrumpuntur in instanti immediato illi, in quo fuere productæ, quod autem producta hac visione representare alias futuras, non possint hæc quæ representantur non esse futuræ, inconueniens non est, quia sicut posita reuelatione de obiecto futuro non potest

potest non obiectum esse futurum, & Deus tenetur illud producere ex suppositione, quod illud reuelauerit, sic posita intuitionem supernaturali de visionibus futuris inconueniens non est, has non posse non esse futuras, & Deum teneri illas producere ex suppositione quod illarum intuitionem produxerit, quæ est quasi quædam clara & euident illarum reuelatio.

25 Ingenio plenam doctrinam hanc agnosco, verumtamen illi non acquiesco, propter principia quæ supponit, videlicet actionem à duratione non distingui, quæ impugno 4. Physic. Deinde etiam si mihi penitus arderent, quæ non omnino displicent non ex his principiis rem hanc componerem, semper difficultates omnibus doctrinis communes iuxta principia communia vellem dissolvere, & non ad vnius mentem aptare, quæ omnium offendunt. Secundo ex hac solutione argumentum desumo. Ex eo quod hæc visio existens in hoc instanti sit intuitio aliarum futurarum, non est inconueniens illa producta, non posse Deum non producere alias visiones futuras, & non posse diuidere decretum producendi hanc à decreto producendi alias: ergo non erit inconueniens dari visionem aliquam quæ sit intuitio sui ipsius durantis seu sui durationis venturæ, ex vi cuius teneatur Deus illam durantem conferuare, seu illi durationem, cuius est intuitio exhibere, ita ut non possit diuidere decretum existentia visionis à decreto durationis eiusdem, sicut enim visio illa, quam P. Lugo assignat, est veluti clara & euident reuelatio aliarum visionum immediatè succedentium; sic visio, quæ seipsam perpetuò durantem representat, est veluti reuelatio clara & euident sui ipsius durantis, & suæ durationis immediatè & perpetuò succedentis, neque maior est necessitas, quæ cogit Deum visionem hanc conferuare, quàm, quæ illum obligat visiones alias infinitas producere: ergo sicuti non repugnat neque est contra libertatem Dei producere visionem, ex vi cuius inuitabiliter teneatur visiones alias infinitas perpetuò producere; sic non repugnat producere visionem, ex vi cuius teneatur eandem perpetuò conferuare.

26 Verisimilius censerem, si Deus posset infundere errorem posse falsitatem subesse omni cognitioni etià intuitiue & supernaturali præcisè ex prædicato visionis intuitiue & supernaturalis, seclusa obiecti necessitate. Suadet hæc conclusio ratio supra facta, semper enim durum videtur asserere posse dari aliquam creaturam, quam non possit Deus corrumpere in quocumque instanti, postquam illam produxit. Secundo probatur ratione desumpta à priori: obiectum præcisè ut est obiectum terminans seclusa motione, quam potest habere in genere causæ efficientis quatenus est obiectum motuum; non influit in visionem, sed tantum se habet per modum puri termini cogniti, seu visi: ergo illius existentia non requiritur præcisè ut terminet, sed tantum ut influat effectiue: ergo obiectum quod non influit effectiue, vel cuius influxus suppleri potest per aliam causam, non necessariò debet existere ad hoc ut sit; illius intuitio, siue naturalis, siue supernaturalis; eadè enim est ratio de vtraque; ex supernaturalitate enim non creuit connexio inter cognitionem, & obiectum, quia non magis influit obiectum in cognitionem supernaturalem, quàm in naturalem, neque minus dependet cognitio naturalis quàm supernaturalis, & ubi non est maior dependentia, maior connexio esse non potest, quia connexio inter cognitionem & obiectum oritur ex dependentia quam illa habet ab isto. Vide dicta loco citato de actu intuitiuo naturali, eadem enim est ratio de actu intuitiuo supernaturali; quod si dicatur actum supernaturalem ratione habitus, à quo procedit, vel ex modo peculiari tendendi, exigere existentiam sui obiecti, de quo Controv. 15. de anima, Punct. 4. ubi de specificatione actus per obiecta, connexio, seu hæc connexionis exigentia non esset adeò stricta ut de potentia Dei absoluta non posset actus contra hanc exigentiam existere sine proprio obiecto: ex hoc infero visionem beatam formaliter ut est beatitudo, falsam esse non posse, quia ut est beatitudo fertur in obiectum increatum quod deficere non potest, & à quo essentialiter dependet immediatè, & per se tanquam à principio effectiuo; materialiter verò, seu quatenus potest tendere in alia obiecta creata, quæ cognoscantur per eandem cognitionem intuitiuam, per quam nostra beatitudo obiectiua inuitiue cognoscatur, posse ferri in obiectum non existens, & in ordine ad tale obiectum creatum falsitatem habere.

Obiicies sequi ex hac conclusione, nostram beatitudinem consistere in cognitione falsa & erronea, quod absurdissimum est. Resp. nostram beatitudinem obiectiuam consistere in Deo optimo maximo qui summè bonus est, ex quo omnium bonorum fons perennis emanat; beatitudinem verò formalem consistere in cognitione huius summi boni, quæ quatenus est illius cognitio, & beatitudo nostra est cognitio omnium certissima, neque ex alio capite beatitudo formalis, quæ de facto datur, falsitatem habere potest, quia si nostra beatitudo formalis seu cognitio intuitiua Dei fertur in aliquod obiectum creatum, fertur in illud tanquam in obiectum secundarium ex vi primarij cogniti, quod obiectum necessariò existit eo modo, quo per cognitionem intuitiuam cognoscitur, quia essentia diuina intuitiue cognita non ducit ut primarium obiectum in obiectum secundarium non existens. De beatitudine alia formalis quæ posset excogitari, quæ feratur in beatitudinem obiectiuam, & concomitanter in aliud obiectum creatum, ad quod cognoscendum non determinet beatitudo obiectiua, non puto fore absurdum dici, posse de potentia absoluta reddi falsam (si vera est opinio, quæ asserit Deum posse errorem infundere) quatenus fertur in obiectum creatum non spectans primariò, neque secundariò ad beatitudinem obiectiuam, & simul esse cognitionem veram quatenus fertur in beatitudinem obiectiuam, & in obiectum quod ex vi illius cognoscitur.

Obiicies, sequi illam beatitudinem non posse dici cognitionem veram adhuc quatenus fertur in beatitudinem obiectiuam, quia cognitio, quæ fertur in plura obiecta, ex eo præcisè, quod vnum obiectum non existens respicit, absolutè est falsa, & non dicitur vera respectu alius obiecti existentis. Sicuti cognitio, quæ ego dico, omnis homo currit, ex eo quod vnus non currat reliquis omnibus currentibus absolutè dicitur falsa, & non dicitur vera per ordinem ad alios currentes. Resp. propositionem affirmantem duo obiecta disparatè, & non conjunctionem illorum, posse esse veram in ordine ad vnum obiectum & falsam in ordine ad aliud, quia propositio illa, etsi sit vnum tantum iudicium, perinde se habet, ac si esset duplex & idem & eodem modo existens significat, quod duplex propositio realiter distincta significaret: propositio verò quæ significat non solum duplex obiectum, sed illorum simultatem, seu conjunctionem, absolutè est falsa ex defectu cuiusvis obiecti, quia alterum quod superest non manet eo modo, quo significatur, significatur enim alteri coexistens, & manet sine hac coexistentia, hac ratione propositio, quæ dico omnis homo currit, absolutè est falsa, & nullo modo vera non currente Petro, etsi currat Ioannes, quia non solum affirmat Petrum currere, & Ioannem currere, sed Petrum currere simul cum Ioanne, & Ioannem currere simul cum Petro, quod neque respectu Petri neque Ioannis verificatur.

Obiicies. Cognitio beata formaliter quatenus est beatitudo tantum connexitur essentialiter cum Deo tanquam cum principio à quo essentialiter effectiue dependet, ita ut si per impossibile, hæc numero beatitudo posset prodigi ab alio principio adquatè distincto à Deo opinio, Deo repugnante, seu non existente posset illius intuitiua visio permanere: ergo non potest beatus habere certitudinem, Deum, quem videt realiter, esse existentem, quia potest dubitare, an illa visio producatur ab alio vero Deo distincto ab illo quem videt, & an Deus ille, quem videt sit verus vel apparens. Neque potest responderi beatum intuitiue videre visionem suam produci à vero Deo, quia postquam hoc viderit poterit rursus de illo obiecto visio dubitare, si enim semel supponamus visionem intuitiuam non habere connexionem cum obiecto formaliter ut obiecto, seclusa ratione principij, possumus de his quæ videmus dubitare, an forsan decipiamur, sicuti decipitur ille qui videt colorem existere, nullo existente colore. Resp. duplicem esse certitudinem, quamdam subiectiuam in ordine ad subiectum; aliam obiectiuam in ordine ad obiectum, & vtramque habere visionem beatam supra omnem aliam ex cogitabilem. Certitudinem obiectiuam habet visio beata ex necessitate sui obiecti, quod nullo modo potest deficere, & sicuti est ens summè necessarium, ita summam certitudinem obiectiuam refundit in visionem. Certitudo subiectiua est, quæ subiectum redditur impotens dubitare de existentia obiecti cogniti, hanc præbet ipsa visio beata, quia visio Dei incompossibilis est cum alio actu intellectus, qui sit formalis modo

formido circa existentiam Dei, & ita ex vi illius redditur beatus omnino certus Deum existere, & esse veram beatitudinem obiectivam, quia ex vna parte illam videt, & ex alia est incapax habendi formidinem aliquam circa existentiam Dei. Adde viso intuitivè Deo dubitationem omnem circa illius existentiam fore imprudentem, & peccaminosam, sicut esset imprudens actus, quo ego dubitarem, an obiecta sensibilia quæ intueor, & sensibus percipio essent vera aut fictitia, ex eo quod possibilis sit visio intuitiva obiecto non existente; omnis autem actus imprudens, & peccaminosus impossibilis est cum visione beata, & ita illa posita non potest beatus talem actum formidolosum circa Dei existentiam elicere.

30 Explicui iam quibus actibus conveniat inevitabilis connexio cum obiecto, & qui possit ab obiectis separari, de his certum est intrinsecè, & per suam entitatem veritatem non habere, si quidem potest illis obiecto deficiente subesse falsitas; maior est difficultas de aliis qui inevitabiliter cum obiecto connectuntur, sicuti sunt omnes actus diuine mentis, etiam qui in obiecta creata ex se defectibilia feruntur, & omnes actus fidei iuxta communem Theologorum sententiam: & actus qui immediatè & per se dependent ab obiecto tanquam à principio effectiuo. Dicebam aliquando his omnibus actibus duplicem veritatem competere quandam communem omnibus, compactam ex actu, & obiecto, partim intrinsecam, partim extrinsecam: aliam propriam, & specialem illorum adæquatè identificatam cum his actibus, quas veritates inadæquatè distinguebam tanquam includens ab incluso; modò tamen magis placet asserere simplicem veritatem omnibus actibus competere compactam ex actu & obiecto, quia ut dicebam actum esse verum dicit repræsentare obiectum sicuti hoc se habet à parte rei, quod importat hanc repræsentationem, & hunc modum quo se habet obiectum. Ex hoc infero nullum actum siue naturalem, siue supernaturalem esse intrinsecè, & per suam entitatem verum formaliter præter illum qui ab obiecto realiter non distinguitur, sicuti est actus, quo Deus ipsius existere iudicat, & si quis alius creatus huiusmodi potest dari terminatus tantùm ad suam existentiam. Intercedit tamen hæc differentia inter actum habentem connexionem cum obiecto, & omnino independentem ab illo, quod huic omnino accidentèliter contingit veritas, illi verò eo necessitatis gradu, quo coniungitur cum obiecto illo, veritas eidem actui necessariò contingit, exigentia enim quam habet actus cum obiecto, est veritas radicalis, quia est exigentia, & radix illius per quod vltimò constituitur veritas actus. Hac ratione omnes actus qui naturaliter non possunt existere sine obiecto habent veritatem radicalem identificatam cum illis, ratione cuius non possunt naturaliter non esse veri, & actus qui adhuc de potentia Dei absolutè non possunt ab obiecto separari, habent veritatem radicalem essentialiter connexam cum altero extremo, videlicet obiecto requisito ad veritatem formalem; & ita neque de potentia Dei absoluta possunt carere veritate.

31 Hæc dicta sint ex suppositione, quod Deus posset infundere errorem, verumtamen semper admittere teneam, non posse adhuc diuina intercedente potentia dari cognitionem supernaturalem falsam, ideo rem aliter componendam censeo, & absolutè tenendum implicare cognitioni supernaturali falsitatem subesse, in tractatu de fide latè probo, repugnare Deum infundere errorem, quod defendunt Mædina 1. 2. q. 19. art. 1. Vincentius de Gratia Christi q. 1. p. 40. Aragon. 21. q. 1. art. 3. Respons. 2. vbi se ipsum oppositum asserentem corrigit. Coninch, disp. 10. dub. 2. Ratio est, quia summæ veracitati Dei repugnat decipere creaturam, illam autem deciperet, si illi errorem infunderet: ergo illi repugnat errorem infundere. Maior probatur, quia in mendatio intrinsecè malum est, rem suadere alteri aliter, quam est, quod est illum decipere: ergo decipere alium intrinsecè, & ex se malum est. Minor efficaciter suaderetur. Rem alteri manifestare, seu proponere aliter quam est, est illum decipere, sed hoc immediatius, & efficacius fit per infusionem erroris: ergo infundere errorem malum est. Confirmatur, in mendacio intrinsecè malum est alteri motiua proponere ad iudicandum aliter ac est ex intentione huius iudicii falsi ab altero eliciendi: ergo malum etiam erit immediatè hoc iudicium alteri infundere, quo velit nolit falso iudicat, si enim præstare

Francisc. de Ouedo Philosoph. Tom. 11.

causam, & motiui erroris malum est, quomodo ab hac malitiâ poterit excusare errorem in alio producere. Confirmatur: veritas est pars perfectiua iustitiæ, & virtus ad alterum, vnde vitium illi oppositum, etiam erit ad alterum id autem vitij in mendatio solum ad alterum reperiri potest, nisi quia illo realiter, ac est alteri persuadere intenditur: ergo facere, ut alius iudicet rem aliter, ac est, est intrinsecè malum: ergo à Deo fieri repugnat. Nota, me non dicere id solum vitij reperiri in mendatio, quod rem alteri persuadere aliter ac est, quia præcisè hoc, quod est signa externa cum iudicio non conformare vitium est, sed quia hoc præcisè sumptum non est ad alterum, ideo assero illud solum vitij in mendatio reperiri. Neque suadere intendo, errorem infundere esse mentiri, quia vbi non est locutio mendatum reperiri non potest, sed in infusione erroris reperiri id, etsi solum non sit, quod in mendatio malum est.

Obicies: error est malum physicum, non morale: ergo potest à Deo infundi. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia etsi pati errorem sit malum physicum, illum infundere est malum morale.

Hinc infero absolutè repugnare dari actum supernaturalem falsum, quia omnis habitus per se petit non producere actum falsum, & per suam naturam ad actum verum ordinari: ergo si Deus cum illo concurrat ad actum falsum, id faceret contra naturam, & exigentiam habitus, illumque prædeterminaret ad errorem producendum, & ita à se errorem supernaturalem infunderet.

Hæc autem repugnantia actus supernaturalis falsi, desumpta ex eo, quod Deus nullum errorem posset infundere fundatur in bonitate, & veracitate Dei, ut ostendit ratio pro illa adducta, & ita repugnantia moralis dicenda est, non quia sit minor alia repugnantia physica, est enim maior alia quacumque siue physica, siue metaphysica, sed quia non fundatur in entitate physica effectus secundum se sumpta, sed in bonitate, & veracitate Dei, & in indecentia, quæ esset si Deus errorem infunderet, sicuti repugnantia, quæ est in eo quod Deus mentiatur, dicitur repugnantia moralis, quia non desumitur ex repugnantia, quam per se habet aliquis effectus ad extra, sed ex bonitate, & veracitate Dei, cum qua opponitur mendatium à Deo per se, vel per creaturas loquente prolatur. Quod autem repugnantia hæc non sumatur ex effectu ad extra producto probatur, quia potest produci à creaturis, & à Deo concurrente ad exigentiam illarum, ut causa prima, repugnat à Deo infundi, seu produci nulla creatura illius productionem exigente, quia sic illum producere esset illum infundere. Deinde quia Deum infundere assensum naturalem, quando per existentiam sui obiecti extrinsecè est verificandus, & repugnat eundemmet assensum à Deo infundi, quando ex non existentia sui obiecti extrinsecè, est falsificandus.

Desumpta ex hoc capite repugnantia actus supernaturalis falsi facile ratio redditur, cur non possit dari supernaturalis actus fidei, qui feratur in reuelationem falso existimantem, quilibet enim actus fidei procedit ab habitu supernaturali exigente non producere actum verum: ergo talis actus cum falsus esset, ut pote innitens reuelationi non exigenti produceretur ab habitu contra illius exigentiam: ergo esset prædeterminatus à Deo specialiter præter exigentiam omnis creaturæ, & contra exigentiam habitus producti, & infuso, cum autem repugnet Deum actum falsum infundere sit repugnare talem actum produci.

Hac ratione 1. 2. tract. 1. Controu. 3. Punct. 3. n. 3. componendam proposui difficultatem, quæ est in admittenda visione beata repræsentante suam durationem, licet ratione creaturæ ex sua natura sit defectibilis, & subiecta pleno dominio Dei habentis ius ad illam corrumpendam absque eo quod respectu huius potentie, & actus illius, corruptiones videlicet talis visionis nulla possit reperiri resistencia, & ita plenè, & absque vilo addito sit æque corruptibilis, ac Angelus, & quilibet alia entitas à Deo producta, cum hoc rectè componitur non posse falsificare, quia etsi plenum dominium sit in Deo ad illam corrumpendam, quo factò falsificaretur, ex suppositione quod Deus illam produceret, teneretur illam conservare, ne specialis Author erroris deprehendatur existere, & ne errorem infundat, quod summæ suæ bonitati, & veracitati repugnat. Itaque conservatio visionis eidem visioni irrefragabilis non est debita, sed Deus sibi debet talem visionem conservare ex

I 2 suppositio. ac

suppositione quod liberam voluerit producere ne Deus etiam supernaturalem infunderet. Unde tota repugnantia corrumpendi visionem vnicui in Dei bonitate fundatur, & visio illa intrinsece, & ex sua natura corruptibilis, defectibilis est, & plane subiecta dominio Dei.

37 Rem suadeo exemplo, quod iuxta communem Theologorum sententiam non admittet in Deo iustitiam specialiter dictam erga homines. Promittit Deus bonum aliquod liberaliter, seu in premium boni operis conferendum. Hac promissione supposita repugnat ex vi fidelitatis diuine tale bonum à Deo non conferri, nihilominus adhuc Deus retinet plenum dominium talis boni, ex vi cuius posset absque iniuria creaturæ tale bonum non conferre, quod dominium non operatur, ut Deus vndequeque possit tale bonum non conferre, sed tantum, quod si per impossibile illud non cōferret adhuc promissione supposita nullam iniuriam creaturæ faceret, sed tantum operaretur contra suam fidelitatem, quia soli ipsi, ut fidei debet premium creaturæ conferendum, & non ipsi creaturæ. Sic similiter plenum dominium, quod Deus habet Authoris, & primæ causæ in visionem illam, ex vi cuius habet ad illam corrumpendam, si vellet non operaretur, quod Deus vndequeque posset illum corrumpere, sed non repugnare illius corruptionem ex defectu domini, neque exigentia, quam haberet creatura ad suam conseruationem, neque ex connectione physica, inter entitatem, ut primo existentem, & durantem, seu inter primam productionem, & conseruationem illius, talis enim connexio constitueret visionem ex sua natura incorruptibilem, quod repugnat, quia omnis creatura ex prædicatione vniuersalissimo entis creati habet esse corruptibilem, & defectibilem ex suis prædicatis intrinsecis, & ita, ex illis corruptioni non repugnare, & ita si de facto Deus illam corrumpere non operaretur contra naturam ipsius visionis, aliusve effectus creati, cum hoc tamen recte stat repugnare ex perfectione diuina, ex vi cuius tenetur verificare seu non falsificare visionem à se infusam, talem creaturam corrumpi, sicuti repugnat non conseruare alium quemcumque effectum, cuius conseruationem Deus promittit aut reuelabit instar cuius licet talis non sit se haberet visio supernaturalis à Deo infusa representans suam perpetuam durationem.

S. V.

Respondetur argumentis quæ sunt contra nostram sententiam constituentem veritatem in actu & obiecto.

38 Argumentatur primò Hurtadus pro sua sententia. Veritas est intrinseca actui: ergo non includit obiectum. Probat antecedens: veritas est conformitas imaginis cum obiecto: ergo est intrinseca actui, qui est imago, quia conformitas est proprietas intrinseca actui. Respondeo intrinsecum esse actui esse imaginem obiecti, hanc verò rationem imaginis actui intrinsecam dici conformem per suam entitatem & per obiectum, quod si extrinsecum est actui, ut respectu ferè omnium actuum contingit, simul cum illo veritatem constituit partim intrinsecam actui quatenus dicit propriam ipsius entitatem, & partim extrinsecam, quatenus dicit obiectum ab actu distinctum.

39 Arguit secundò. Veritas est perfectio actus, falsitas est imperfectio eiusdem: sed si veritas diceret aliquid extrinsecum non esset perfectio actus: ergo veritas nihil dicit extrinsecum actui. Rem confirmat: si veritas constitueretur ex actu & obiecto, veritas huius propositionis, *Petrus non currit* consistit in aggregato ex actu & negatione cursus Petri, & falsitas in aggregato ex eodem actu & cursu Petri: sed perfectior est aggregatum ex cursu & actu Petri, quam aggregatum ex actu & negatione cursus: ergo perfectior esset falsitas quam veritas.

40 Respondeo veritatem esse perfectionem extrinsecam actui, non enim ex eo, quod dicat aliquid extrinsecum, repugnat esse perfectionem actus, sunt enim plures extrinsecæ perfectiones, quæ in se sunt subiecti perfectiones extrinsecæ, & arguunt intrinsecam eiusdem subiecti perfectionem, sicuti huius extrinsecæ perfectionis carentia, arguit maximam intrinsecam imperfectionem subiecti. Ad illud quod dicit Hurtado, de aggregato in quo consistit falsitas, Respondeo illud aggregatum secundum se consideratum perfectius esse alio aggregato, in quo consistit veritas, consideratum tamen in ordine ad actum, qui ex illo aggregato denominatur, non solum non esse maio-

rem perfectionem illius, sed esse positum imperfectionem, est enim imperfectio actus quo ego dico *Petrus non currit*, coniungi cum cursu Petri, & perfectio coniungi cum negatione cursus, quia respectu huius actus maior perfectio est negatio cursus, quam cursus, licet in se maiorem perfectionem dicat cursus, quam negatio eiusdem. Addit Hurtadus Deo repugnare falsitatem, ex quo inferri veritatem esse intrinsecam perfectionem actus & falsitatem perfectionem intrinsecam. Respondeo actui diuinitatis repugnare falsitatem, & necessario veritatem conuenire, non quia veritas, & falsitas est intrinseca actui, sed quia falsitas, quæ est imperfectio extrinseca cognitionis, arguit intrinsecam cognoscentis imperfectionem, & non posse habere cognitionem non veram, est maxima intrinseca cognoscentis perfectio.

Argumentatur secundò. Veritas desumitur ex actu & obiecto: ergo fundamentum est æque verum ac actus, qui quotiescumque denominatio sumitur à duobus extremis eodem modo se habentibus, æque vtrumque afficitur, sicuti denominatio similis, quæ vtrumque extremum æque denominat. Hoc argumento vtitur Hurtadus n. 35, nectio autem memor illorum quæ dixerat n. 30. ubi ait effigiem D. Petri vel in parte includere ipsum terminum, vel ab illo dependere tanquam à connotato: ergo effigies D. Petri sumitur à pictura, & D. Petrus: ergo D. Petrus erit effigies. Secundò paternitas sumitur à principio generante & à genito: ergo vtrumque extremum dicitur Pater. Videat Hurtadus quid respondeat, ego enim assero denominationem desumptam à duobus extremis diuersæ rationis, qualia sunt actus, & illius obiectum non necessario denominare eodem modo vtrumque extremum. Ad exemplum de similitudine respondeo, similitudinem desumi à duobus extremis omnino homogeneis, quorum vnum non habet speciale modum tendendi in alterum, quod mutui non sit, quod non contingit in cognitione & obiecto, diuersio enim modo ordinatur cognitio ad obiectum quàm obiectum ad cognitionem. Adde posse dici veritatem denominare obiectum verum, dicimus enim verum esse quod asserimus, & non sequi ex hoc obiectum habere veritatem intentionalem, quia veritas intentionalis dicitur ex eo quod illius subiectum intentionale sit eadem in hoc subiecto videlicet in cognitione, veritas intentionalis dicitur, & in obiecto non veritas intentionalis, sed obiectus denominatur, sicut eadem curritas in nalo, & non in alio finitas dicitur.

Argumentatur tertio. Hic actus, v.g. *Petrus est homo*, per suam essentiam est representatio Petri sicuti est ergo per suam essentiam est verus: ergo illius veritas nihil extrinsecum importat. Respondeo illum actum per suam essentiam habere representare Petrum esse hominem, in quo non adæquate consistit formalis veritas, quia etiam permaneret idem actus cum eadem representatione, si per impossibile Petrus non esset homo, actus ille verus non esset, non tamen haberet per suam essentiam Petrum esse hominem, quod formaliter requiritur ad illius veritatem, & ita non habet per suam essentiam adæquatam constitutionem veritatis. Ad formam argumenti. Resp. distinguendo propositionem illam: *hic actus, Petrus est homo, per suam essentiam representat rem sicuti est*: distinguo, per suam essentiam, representat rem, & modum, quo de facto est, concedo, per suam essentiam habet rem, & modum illius, ita esse sicuti representatur per talem actum, nego: ergo per suam essentiam habet veritatem, nego consequentiam, quia veritas dicit rem ita representari, & hanc se habere illo modo, quo representatur: quod dicit representationem, & obiectum representatum, & non tantum representationem, quia in eodem sensu in quo dici potest hunc actum *Petrus est homo*, per suam essentiam representare rem sicuti est, dici potest obiectum, v.g. Petrum per suam essentiam esse sicuti representatur per illum actum, & ex hoc capite non magis veritas tribui potest actui quàm obiecto.

Argumentatur quinto. Actus vel per suam essentiam similatur subiecto, vel non assimilat: si primum per suam essentiam est formaliter verus: si secundum per suam essentiam est formaliter falsus: ergo non potest esse indifferens ut constitutur verus vel falsus per aliquid positum. Ratione hanc confirmat. Actus in ratione veri non habet maiorem dependentiam ab obiecto, quàm in ratione representationis, sed in ratione representationis constituitur per suam essentiam: ergo in ratione veri. Retorqueo argumentum

argumentum. Quantitas vel per suam essentiam est equalis, vel non est equalis. Si primum, per suam essentiam, & non per aliquid extrinsecum habet aequalitatem: si secundum, ergo per suam essentiam est inaequalis: ergo non potest esse equalis per aliquid superadditum. Respondent nonnulli actum per suam essentiam, neque assimilari obiecto neque non assimilari, sed praescindere. Hic respondendi modus veram doctrinam rebus in se contradictionibus confundit, dum enim dicit actum per suam essentiam neque assimilari, neque non assimilari, duo contradictoria expressè tradit, primum enim dicit, actum per suam essentiam non assimilari obiecto, id enim sonant illa verba, *neque assimilatur*, & postea id ipsum negat per illa verba, *neque non assimilatur*, in quibus negatio superadditur immediate praecedentibus, quia fit propositio contradictoria praecedentis. Respondet actum per suam essentiam non assimilari cum obiecto, sed manere indifferentem, vt assimilatur non per essentiam, quia per hanc dixi non assimilari, sed per aliud superadditum, aliud enim est actum per suam essentiam non assimilari cum obiecto, aliud per suam essentiam habere non assimilari cum obiecto; hoc posterius est falsum, quia per suam essentiam neque habet assimilari medio alio, neque non assimilari medio illo, sed est indifferens, vt assimilatur vel dissimilatur per aliud superadditum actui: qui per suam essentiam, hoc est, praecise ex vi essentiae non dissimilatur. Ad confirmationem respondeo falsum esse illud Antecedens, quia actus in ratione representationis tantum dependet ab obiecto tanquam ab aliquo extrinseco, & in ratione veri dependet ab illo extrinseco actui, sed intrinseco veritati, quam adintegrat. Hae sunt praecipua argumenta quae ex doctrina quam tradit Hurr. sect. 3. subsect. 3. ubi nostram sententiam impugnatur, & subsect. 4. ubi propria probatur, colligi possunt.

44 Argum. sextò: Veritas desinitur ex actu & obiecto: ergo si obiectum sit ens rationis, veritas erit partim realis, partim rationis. Secundo si obiectum non sit existens sed possibile, praeteritum, vel futurum, veritas partim erit existens, partim possibilis, praeterita vel futura. Resp. negando consequentiam, quia veritas est denominatio quaedam moralis, quae licet sumatur ab actu reali existenti, & ab obiecto rationis praeterito vel futuro semper dicitur realis, & actu existens per ordinem ad actum intellectus realem, & actu existens, à quo praecipue denominatio sumitur, vt patet in denominatione prioris & posterioris, quae actu esse dicitur ex eo quod actu sit subiectum supra quod cadit denominatio, etiam si illud à quo procedit denominatio actu non sit, ego enim actu sum posterior Adamo, & prior Antichristo, licet denominatio prioris respectu Adam dicat Adamum praeteritum, & denominatio posterioris respectu Antichristi dicat Antichristum futurum.

PUNCTUM II.

An propositio possit transire de vera in falsam.

§. I.

Propria sententia.

1 Dificultas haec locum non habet in opinione asserente veritatem, & falsitatem esse omnino intrinsecam & identificatam cum actu; actus enim qui per se ipsum verus est, non potest non habere veritatem: possent tamen connotatores rem hanc in questionem vertere, cum enim illi asserant eundem actum posito hoc connotato per suam entitatem verum esse, & alio posito per suam entitatem falsitatem habere, eadem ratione possunt dicere ex mutatione connotatorum actum mutari de vero in falsum, quia deficit connotatum, quo posito actus per suam entitatem verus erat, & successit aliud connotatum, quo posito, idem actus per suam entitatem falsus est. Familiarior est huius difficultatis disputatio his, qui nostram amplectuntur sententiam de natura veritatis partim intrinsecam, partim extrinsecam actui, ex quibus nonnulli illam probare intendunt ex eo quod idem actus de vero in falsum possit transire. Transiunt hunc possibilem esse sentit P. Soar. supra n. 19. & alij cum ipso. Communis sententia fert, eundem actum non posse de vero in falsum, aut è contrà transire, etiam si veritas formaliter obiectum extrinsecum actui importet: amplector hanc sententiam, quam iam probavi.

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 11.

2 Actum significantem tempus determinatum non posse transire de vero in falsum fatentur etiam sententiae oppositae sectatores, quod sic ostenditur. Actus quo ego dico *Petrus currit in instanti A*, vt verus sit debet supponere Petrum currentem in instanti A: sed Petro currente in instanti A, implicat illum actum esse falsum: ergo supposita veritate illius actus repugnat falsitas eiusdem. Probo minorem; Petro currente in instanti A, implicat ipsum non currere in illo instanti: ergo implicat propositionem illam esse falsam, quia illius falsitas essentialiter dicit negationem cursus Petri. Idem fit argumentum ad probandum propositionem non posse transire de falsa in veram, quia cum semel falsa constituitur supponitur Petrum non currere in illo instanti: quia suppositione facta implicat in eodem instanti currere, quod essentialiter requiritur, vt hic actus *Petrus currit* sit verus: eadem etiam ratione arguitur cum propositio est de praeterito, aut de futuro; cum enim dico *Petrus cucurrit*, ad hoc vt vera sit haec propositio, supponitur illum cucurrisse, quo facto implicat non cucurrisse, similiter vt sit falsa supponitur non cucurrisse, quo supposito implicat cucurrisse, quia implicat non fuisse quidquid iam fuit, ex suppositione quod fuerit, & implicat fuisse quidquid non fuit ex suppositione, quod non fuerit. Idem intellige de futuris, quia implicat rem non esse futuram supposita illius futuritione & implicat esse futuram supposita negatione futuritionis rei.

3 De propositione quae nullum tempus determinatum significat, vt cum quis dicit, *Petrus currit*, non intendens significare cucurrisse in hoc instanti determinato, sed in hoc vel in alio eandem conclusionem probo. Ad hoc vt haec propositio *Petrus currit*, in sensu explicato desumpta, vera sit, sufficit Petrum currere in aliquo instanti hoc vel illo, & non ex eo quod non currat in hoc instanti, si currat in illo, erit falsa, quia propositio non affirmat currere in hoc instanti determinato, neque in omnibus, sed hoc, vel illo praesenti, praeterito, vel futuro: sed cum semel constituitur vera illa propositio, supponitur cursus Petri in aliquo instanti: ergo implicat propositionem fieri falsam. Probo consequentiam: cursus ille qui supponebatur in aliquo instanti, non potest in illo non supponi, quia implicat in eodem instanti cursum supponi, & non supponi, esse, & non esse: sed eo ipso quod cursus supponatur in illo instanti, propositio erit vera, & non falsa: ergo postquam semel fuit constituta vera, & cursus in aliquo instanti fuit suppositus, implicat non esse veram. Dices propositionem significare cursum in instanti praesenti, & ita propositionem fieri falsam, quia iam non supponitur cursus Petri in aliquo instanti praesenti, sed instanti futuro, quod non sufficit ad verificationem propositionis. Multi hic offendunt: dicere instantis praesens abstrahens ab hoc praesenti vt distinctum à praeterito & futuro est manifesta terminorum implicatio, quia quod non est hoc instans determinatum, est praeteritum, aut futurum: non enim sunt plura instantia simul praesentia, sed vnum praesens, & reliqua vel praeterita, vel futura. Ex quo fit actum significare aliquid instans praesens abstrahens ab hoc, vel ab illo, idem esse ac significare instans praesens, praeteritum, vel futurum, quae omnia praesentia dicuntur, quia instans quod est modò futurum aliquando erit praesens, & quod est iam praeteritum, aliquando fuit praesens, ac proinde cursus futurus in instanti venturo dicitur respondens alicui instanti praesentis, non quod modò sit, sed quod postea erit praesens, & modò futurum est. Ex hac doctrina ruit tota solutio, quia propositio, quae significat cursum existentem non in hoc numero instanti praesenti, sed in aliquo abstrahente ab hoc, vel ab illo, significat cursum praesentem, praeteritum vel futurum, qui respectu alicuius mensurae praesens dicitur, ac proinde eo ipso quod supponatur cursus in instanti praeterito, praesenti vel futuro, propositio per ordinem ad illud instans vera formaliter constituitur.

4 Similis fit argumentatio ad probandum propositionem illam non posse transire de falsa in veram, quia ad hoc vt propositio, quae significat Petrum currere in aliquo instanti, & non praecise in hoc determinato, sit falsa, requiritur Petrum in nullo instanti currere, neque in instanti praeterito, neque praesenti, neque futuro: sed ex suppositione quod in nullo instanti currat, implicat currere in aliquo instanti: ergo ex suppositione quod propositio sit falsa implicat in aliquo instanti fieri veram, quia implicat cursum Petri in aliquo instanti futuro, per quem veritas propositionis constituenda est.

1 3 De